

2. Гнеденко Б. В. *Математика й оборона країни*. К., Знання. Вид. 4-те. 2019. 127 с.
3. Крилов О. М. *Мої спогади*. В-во АН наук СРСР. 1963. С. 59.
4. *Математики. Механіки. Біографічний довідник* : Упорядник О. М. Боголюбов. К. : Наукова думка. 1983. С. 45.
5. *Математичний архів MacTutor* : Список математиків із детальними біографіями.
6. *Українські математики* : Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії.
7. *Університет Сент-Ендрю* : Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. https://uk.wikipedia.org/wiki/Університет_Сент-Ендрюса (дата звернення: 29.01.2022).

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТЕХНІКИ ЕМОЦІЙНОГО НАСТРОЮВАННЯ НА ПУБЛІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

*Погребняк П. А.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Квак Ольга Вікторівна*,
кандидат біологічних наук, доцент кафедри медико-біологічних дисциплін
і фізичного виховання Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

Поняття «педагогічна техніка» з'явилося порівняно недавно. Слово «техніка» необхідно розуміти у його первісному значенні. Грецьке *technike* означає вправний, досвідчений, умілий. Стародавні греки *techne* називали мистецтво, майстерність.

Сучасні словники так розкривають сутність означеного поняття: «Техніка:

1. Сукупність засобів і знарядь праці, що застосовуються в суспільному виробництві та призначені для створення матеріальних цінностей.

2. Сукупність прийомів, навичок, що застосовуються в певній діяльності, певному ремеслі, мистецтві.

3. Володіння такими прийомами, навичками, професійне вміння, майстерність, вправність».

Діяльність – це система взаємодії суб'єкта зі світом, що постійно змінюється і в процесі якої формується, втілюється в об'єкті психічний образ та реалізуються відносини суб'єкта.

Педагогічна взаємодія є сукупністю педагогічних ситуацій, тобто окремих і водночас взаємопов'язаних фрагментів педагогічної діяльності, кожен з яких несе в собі всі її ознаки: є певні суперечності між реальним станом вихованості, навчальними можливостями учнів і метою, для досягнення якої організовують дії дітей; є завдання, які варто розв'язати

на шляху до мети; є засоби, якими впливає вчитель. Шлях досягнення виховної мети можна уявити як сходи, якими вчитель разом з учнями піднімається, здійснюючи програму здобуття знань, духовного становлення. Такими ситуаціями є різні форми педагогічної взаємодії вчителя з учнями, батьками, колегами: організація уроку, ведення бесіди, планування походу, проведення свят, розповідь про важливі проблеми людського буття. Кожну з цих форм взаємодії, кожную ситуацію потрібно організовувати і проводити з урахуванням специфіки педагогічної діяльності, вимог до всіх її компонентів.

Навчально-виховний процес у школі – явище складне, багатогранне, динамічне. Його специфіка визначається передусім розширеним спілкуванням, найбільшою, на думку Антуана де Сент-Екзюпері, розкішшю у світі. Для вчителя ця розкіш – не що інше, як професійна необхідність. З її допомогою здійснюється взаємовплив двох рівноправних суб'єктів – учителя й учня. Щоб цей взаємовплив був ефективним, у вчителя і учня мають переважати позитивні естетичні почуття як показник людяності, гуманності, творчості, а відтак працездатності та її результативності. Цей бік педагогічної професії близько стикається з мистецтвом, що завжди є поєднанням таланту й майстерності [1].

Майстерність – переважно результат вишколу. Вишкіл акумулює в собі найкращі традиції і досвід багатьох поколінь, розвиває і підсумовує природні задатки учня та вчителя, дає їм необхідні знання та навички, організовує і розвиває талант, робить його гнучким і чутливим стосовно будь-якого творчого завдання.

Досвід педагогічної діяльності показує, що вчителеві недостатньо знань основ наук і методики навчально-виховної роботи. Адже всі його знання і практичні вміння можуть передаватись учням лише завдяки живому й безпосередньому спілкуванню з ними. Для багатьох учителів очевидною є істина: учні часто переносять ставлення вчителя на предмет, який він викладає. На цих стосунках вибудовується складна й об'ємна піраміда навчання і виховання, через них відбувається проникнення педагога в душевний світ учнів, щоб виробити у них первинні навички співтворців власної особистості. Саме ці взаємовідносини, їх мистецькі, моральні, психологічні, технологічні складники не завжди усвідомлюються педагогами як вартісний засіб удосконалення їхньої педагогічної діяльності. Багато чого тут педагог може запозичити з театральної педагогіки [2].

Педагогічне мистецтво нерідко ототожнюють з театром одного актора. Це цілковито відповідає життєвим реаліям. Тому для педагога важливо усвідомити принципи театральної дії, її закони. В цьому може добре прислужитися система К. Станіславського, який розглядає органічну

природу театральної творчості через природу людини-творця, актора.

Кожний, хто обирає педагогічну професію, стикається з тим, що в теорії педагогіки немає розділу, присвяченого розвитку практичних умінь на підсвідомому рівні. Якоюсь мірою цьому може зарадити театральна педагогіка. Однак зарадити своєрідно, завдяки постійному тренінгові. Здібності на рівні підсвідомості формуються систематичною напруженою працею. Тренування потребує дотримання певних правил, виконання різноманітних численних вправ.

Дехто з дослідників вбачає у системі Станіславського лише елементи внутрішнього й зовнішнього самопочуття як головні впливові чинники актора. Проте уважний аналіз основних підходів до розв'язання проблеми Станіславським, особливо в роботі актора і режисера над роллю, дає підставу звернути увагу на іншу основоположну ідею, яка уособлює закономірність функціонування мистецтв, в основі яких – людське спілкування. Йдеться передусім про фізичну дію. Для досягнення найвагомішої естетичної впливовості, усвідомлення мистецької значущості поведінкової активності перед аудиторією варто відштовхуватися не від самопочуття, не від психічних станів, переважно непідвладних волі й свідомості, а від логіки фізичних дій. Правильне її здійснення може рефлекторно відтворювати й відповідну їй логіку почуттів, впливати на психіку з її підсвідомістю. Цей закон Станіславського впродовж XX ст. не дав можливості витіснити його систему на задвірки, а утримував її на авангардних позиціях.

Мистецтво виступу – мистецтво особливого роду. Для сучасного вчителя це не більше, ніж засіб для досягнення педагогічного успіху, деякий набір прийомів, опанувавши якими можна домогтися від учнів бажаних дій. Зовсім інакше дивилися на нього древні греки, у чиїх полісах уперше з'явилися великі ритори. Для них мистецтво мови було невіддільно від мистецтва мислити, і не випадково риторика як самостійна сфера утворення розвивалася разом з наукою і філософією. Таке відношення до «думки виреченої» пройшло через всю історію людства. Тисячоріччя потому, вже в XI столітті, мислителі прийшли до переконання, що саме спілкування перетворює новонароджену дитину з безпомічного представника заgonу приматів у розумну істоту, називану людиною [3].

Таким чином, серед вимог, що їх ставлять до вчителя-вихователя (переконливість суджень, глибокі знання, емоційність, любов до дітей тощо), майже завжди називають таке вміння, як володіння словом, усним літературним мовленням, мистецтвом читання та ін. На жаль, були висловлені лише окремі пропозиції, рекомендації, побажання, що їх пізніше тією чи іншою мірою реалізовували педагоги-практики, методисти з виразного читання, лектори.

Праці педагогів-вчених початку ХХ століття С. Т. Шацького та П. П. Бленського свідчать про зростання інтересу до проблеми, розуміння необхідності підготовки вчителя до діяльності в нових умовах. Проте, віддаючи належне цим пошукам, доцільно зазначити, що серед великої кількості умінь, які фахівці відносять до якісних показників професіоналізму вчителя, уміння володіти усним словом, на жаль, не завжди вичленувалось як самостійне.

А. С. Макаренко настійно рекомендував педагогам-початківцям самовдосконалюватися, проводити етюдні роботи з метою оволодіння мистецтвом красномовства, поведінкою, спілкуванням у різних аудиторіях.

У діяльності педагога навчально-виховний процес – це та сама творчість. Тому публічна діяльність педагога на сучасному етапі викликає підвищений інтерес.

Професія педагога певною мірою є публічною професією. Вона передбачає виступ перед аудиторією, вплив на неї, зворотній зв'язок. Тому доречним є порівняння діяльності педагога з діяльністю актора.

Цікавим з цього погляду для нас є досвід К. Станіславського. Майстерність педагога і актора зумовлюється трьома взаємозумовленими складниками: відповідно теорією, технікою і методами роботи над матеріалом, його організацією та впровадженням у дію.

У педагогічній діяльності взаємини з аудиторією залежать від самопочуття педагога.

Уміння керувати собою, підтримувати високу працездатність, значно розширює можливості педагога, допомагає йому розкрити творчий потенціал особистості, вийти переможцем в досягненні поставленої мети. Тому необхідно досконало оволодіти технікою міжособистісного спілкування на рівні певної педагогічної платформи і педагогічного надзавдання. Доти, доки аудиторія залишається таємницею, педагог не отримає влади над нею. Проте доки він не виробить майстерності підпорядковувати себе педагогічній меті, не осмислить своїх можливостей впливати на аудиторію, доти й вона не сприйме сповна його інформацію.

Здатність керувати собою характеризує передусім сформованість багаторівневої системи саморегуляції особистості. Психологічна саморегуляція здійснюється в єдності її енергетичних, динамічних та змістових аспектів. На формування саморегуляції впливають насамперед характеристики нервової діяльності, особистісні якості, а також система виховання. Засоби керування психологічним самопочуттям учителя можна умовно розподілити на дві групи: перша група пов'язана з контролем над діяльністю психофізичного апарату (тонус м'язів, дихання, темп мовлення), друга група впливає на особистісні утворення

(спрямованість особистості, установки та ціннісні орієнтації, якості особистості).

Оволодіння органічною творчістю і в акторській, і в педагогічній дії відбувається поступово:

а) перший щабель в оволодінні процесом органічної дії, важливий і для актора, і для педагога, – подолання суперечностей публічної творчості. Майбутній педагог, наприклад, здійснює в присутності багатьох людей на заняттях – педагогів і своїх колег – студентів) прості життєві дії, ще не ускладнені творчим переживанням: щось побачити, почути, відшукати, прочитати, завчити напам'ять, звернутися з питанням тощо. Ці вправи потрібні для того, щоб навчитися відволікатися від аудиторії конкретною дією («публічна самотність»);

б) другий щабель – дія, здійснювана прилюдно в умовах домислу. Вона також необхідна для вчителя, але найповніше засвоюється в сценічному спектаклі. Учитель має навчитися на матеріалі найпростіших сценічних вправ діяти органічно і доцільно в межах сценічної імпровізації (сьогодні, тут, зараз);

в) третій щабель пов'язаний із повторенням. Тут відбувається переростання імпровізаційної вправи в етюд, в якому фіксується логіка і послідовність дій. Однак важливо зберегти імпровізаційність як поглиблення творчості.

Отже, поданий вище матеріал, на нашу думку, сприятиме підвищенню рівня професійної майстерності педагогів, спонукатиме учнів до творчого застосування отриманих знань і умінь використанні теоретичних та технічних прийомів настроювання на публічну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Гамрецький І. Керівникові школи про культуру публіцистичного мовлення / І. Гамрецький // Освіта і управління. – 1998. – № 3. – С. 94–98.
2. Зязюн І. А. Театральне мистецтво у вимірі педагогіки / І. Зязюн // Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-фінський ін-т менеджменту і бізнесу, 1997. – С. 87–91.
3. Іржі І. Мистецтво говорити / І. Іржі // Директор школи. – 1999. – № 37. – С. 19–20.

А. С. МАКАРЕНКО ПРО ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ

*Половинка Д. С.
Полтава, Україна*

У системі виховання А. С. Макаренка трудова діяльність була стрижневою. Праця матиме виховне значення лише за умови, якщо вона органічно пов'язана з моральним, естетичним, політехнічним, фізичним